

Foto: Jan Gemrot

Leviathan z betonu Technologie, umění a tři tuny kreativity nad hlavami návštěvníků galerie EPO1

Když se spojí svět současného umění s precizním technologickým know-how, vznikají projekty, které překračují hranice běžného sochařství i možností vyspělých betonářských technologií. Betonová verze sochy Leviathan od Jana Gemrota není jen uměleckým dílem – je to zároveň ukázka mistrovství v práci s materiálem, rychlé a efektivní spolupráce a schopnosti přenést odvážnou vizi do hmotné, monumentální podoby. Tři tuny betonu. Tři týdny od nápadu po instalaci (od prvotní poptávky přes návrh receptury, přípravu a návoz materiálů až po výrobu, dopravu a uložení na místo galerie EPO1). Nespočet hodin pečlivé přípravy. Tak se zrodil Leviathan.

Zrod myšlenky

Nápad na sochu Leviathan má své kořeny již v roce 2018. Tehdy umělec Jan Gemrot vytvořil dílo pro svoji výstavu Nové horizonty, kde chtěl propojit prostor galerie a přilehlé barokní zahrady surreálním, téměř snovým způsobem. Socha měla být prvkem, který mění vnímání prostoru – kamkoli ji umístíte, okolí začne působit jinak. Najednou se prostor stává relativním, proměnlivým a téměř tekutým.

Původně chtěl Jan Gemrot sochu odlít do betonu hned při vzniku, ale technické a finanční podmínky tomu nepřály. Po letech se však situace změnila a letos se umělec rozhodl vrátit k původnímu záměru. V kontextu současného sochařství je použití betonu stále častější, ale u Leviathana dostává materiál beton specifický význam – hmatatelnost, odolnost, vzhled měnící se podle světla a počasí. To vše podporuje myšlenku proměnlivého prostoru, se kterou autor přišel již před sedmi lety.

Technologie betonu v umění

Beton zde není jen stavebním materiálem, ale nositelem významu a součástí vizuálního jazyka díla. Jan Gemrot oceňuje jeho proměnlivost: za sucha působí jinak než v dešti, na povrchu se tvoří jemné struktury, ale uvnitř zůstává pevný, kompaktní a odolný nejen vůči klimatickým podmínkám. Beton dodává soše fyzickou váhu i symbolickou stabilitu, přičemž zároveň dovoluje pracovat s jemnými detaily formy.

Pro společnost ZAPA beton představoval projekt Leviathan výjimečnou zakázku – malý objem dodávaného betonu, žádný prostor pro chyby a extrémně krátký čas na přípravu. Od poptávky přes návrh směsi až po transport a instalaci uběhly pouhé tři týdny. To znamenalo pracovat bez prostoru pro chybu, bez možnosti testování a zkoušení směsi, zato s maximálním soustředěním na každý detail.

Směs navrhl Ing. Petr Huřka, Ph.D., ze společnosti Stachema. Použitý architektonický beton byl samozhutnitelný, jemnozrný (Dmax 4 mm) a svou kvalitou se blížil vysokopevnostnímu betonu UHPC. Receptura navrženého betonu obsahovala cement CEM II/A-L 42,5 R z cementárny Hranice, písek, příměs mikrosiliky a tři druhy speciálních chemických přísad, které zajišťovaly potřebnou zpracovatelnost, pevnost a odolnost. Vznikl tak hutný, nenasákavý beton s minimem pórů a maximální odolností vůči klimatu, který zároveň získal dokonalý obtisk formy při zachování přirozeného šedého odstínu betonu.

Foto: Martin Hrabovský

Obr. 1 – Laminátová forma sochy

Obr. 2 – Připravené bednění před uložením betonu

Obr. 3 – Transport sochy do galerie EPO1 v Trutnově

Obr. 4 – Umístění sochy v galerii EPO1 v Trutnově

Výroba betonové směsi měla svá specifika – velká část dávkování přísad a příměsí probíhala ručně, což kladlo vysoké nároky na přesnost a zkušenosť obsluhy betonárny. Pro realizaci sochy bylo potřeba 1,2 m³ betonu, což je velmi malý objem, který ve spojení s náročným tvarem formy vyžadoval perfektní koordinaci při výrobě i ukládání.

Příprava formy a odlévání

Samotná forma byla laminátová a musela odolávat značnému tlaku samozhutnitelné směsi. Proto byla zajištěna pevným dřevěným rámem a komplexním systémem stahovacích popruhů, které eliminovaly riziko deformace při plnění. Tento krok byl klíčový pro zachování věrnosti detailů na povrchu sochy (viz obr. 1 a 2).

Odlévání probíhalo v Útěchovicích nedaleko Stráže pod Ralskem, kde má společnost ZAPA beton svou betonárku. Vzhledem k tomu, že šlo o odlitek v životní velikosti velryby, museli sochaři Martin Šilhan a jeho tým řešit i specifickou manipulaci – například oddělení odlévání a následné osazení velrybího ocasu. Každý úsek formy byl plněn postupně, s ohledem na rovnoměrné rozložení směsi a minimalizaci rizika vzniku kaveren. Díky samozhutnitelným vlastnostem směsi bylo vibrování omezeno na minimum, což pomohlo zachovat povrchovou kvalitu bez nežádoucích a rušivých imperfekcí.

Tři tuny kreativity na cestě do Trutnova

Manipulace s tak rozměrným a hmotným objektem, navíc s delikátním povrchem, byla pro-

váděna s maximální opatrností. Hotová socha vážila zhruba tři tuny a její transport do Centra současného umění EPO1 v Trutnově byl logistickou výzvou (viz obr. 3). Ocas, jako samostatný segment, byl přepravován odděleně a osazen až na místě.

Centrum současného umění EPO1, které sídlí v bývalé elektrárně v Trutnově, poskytlo pro Leviathana mimořádně působivé umístění – nad hlavním vstupem do areálu. Monumentální tvar velryby se tak stává prvním vizuálním zážitkem návštěvníků (viz obr. 3 a 4).

Umělec popisuje, že socha v tomto kontextu propojuje vnitřní a vnější prostor a mění divákovu vnímání již při příchodu. Tento efekt odpovídá původnímu surrealistickému záměru umělce – narušit a přetvářet prostor prostřednictvím hmotného objektu.

Lidský rozměr spolupráce

Jan Gemrot zdůrazňuje, že jeho sochařské projekty vyžadují týmovou práci. Na Leviathanovi se kromě něj podíleli Zdeněk Ruffer, sochař Martin Šilhan se svým týmem ze sochařské pohotovosti, kurátor EPO1 Jan Kunze a technologové ZAPA beton. „Je krásné s někým řešit konkrétní technický problém a společně ho vyřešit. Spojuje vás to,“ říká Jan Gemrot.

Závěr

Leviathan není jen sochou. Je symbolem propojení technologie a umění, důkazem, že beton může být nositelem uměleckého poselství a proměňovat prostor i vnímání diváka.

ZAPA beton v projektu nevystupoval pouze jako dodavatel materiálu, ale především jako flexibilní partner, který dokázal reagovat na extrémně krátký čas i specifické požadavky. Tento projekt potvrzuje, že pro nás nejsou rozhodující jen obří stavby – s nadšením a stejnou péčí přistupujeme i k zakázkám menším, pokud nesou smysl, výzvu a příběh.

Pro společnost ZAPA beton je tato realizace připomínkou, že vášeň k betonu se neměří kubíky, ale odvahou tvořit. A právě tato vášeň se odráží v našem největším závazku: vždy poskytovat beton a služby v té nejvyšší kvalitě. Protože kvalita je pro nás více než standard – je to základní hodnota, kterou přinášíme každému projektu – ať už jde o tisíce kubíků pro dálnici, nebo o 1,2 kubíku pro sochu umělce Jana Gemrota.

Poděkování

Jan Gemrot vnímá realizaci betonového Leviathana jako výsledek společného úsilí. Veřejně děkuje kurátorovi EPO1 Janu Kunzemu, Zdeňku Rufferovi, Martinu Šilhanovi a jeho týmu – a samozřejmě i ZAPA betonu. „Beton je vynikající. Líbí se mi, jak se barevně mění při dešti, vznikají na něm různé struktury, ale přitom nepraská,“ říká. Článek byl revidován autorem návrhu sochy Leviathan panem Janem Gemrotem. MARTIN HRABOVSKÝ, Ing. MAREK PIŠKYTL, Ing. DANIEL MICZEK, Ing. PETR NOVOSAD, Ph.D. (technologové ZAPA beton) Foto: Ing. Jiří Pánek, Martin Hrabovský, Ing. Petr Huřka, Ph.D., Jan Gemrot